

5. ДААТГАЛЫН ЭРСДЭЛ ШИЛЖҮҮЛЭХ УЛАМЖЛААЛТ БУС САНХҮҮГИЙН ХЭРЭГСЭЛ, ТҮҮНИЙ ЗОХИЦУУЛАЛТ, ОЛОН УЛСЫН ТУРШЛАГА

Гүйцэтгэсэн: С.Будбаяр

СЗХ-ны Зах зээлийн судалгаа, хөгжлийн газрын ахлах мэргэжилтэн, budbayar@frc.mn

ХУРААНГУЙ

Энэхүү судалгааны ажлаар даатгалыг эрсдэлийг шилжүүлэх уламжлалт бус санхүүгийн арга хэрэгсэл, түүний өнөөгийн байдлыг судлахаар дэлхийн давхар даатгалын үйл ажиллагаагаар тэргүүлэгч орнууд болох Бүгд Найрамдах Хятад Ард Улс, Швейцарын Холбооны Улс, Холбооны Бүгд Найрамдах Герман Улс, Америкийн Нэгдсэн Улсын туршлагыг судаллаа. Судалсан улсуудын эрсдэл шилжүүлж буй нийтлэг уламжлалт бус санхүүгийн хэрэгсэл нь гамшгийн бонд, давхар даатгалын sidecar, даатгалын эрсдэлд суурилсан үнэт цаас зэрэг байв. Судалсан улсуудын эрсдэлийг шилжүүлэх уламжлалт бус хэрэгслийг зохицуулж буй байдал нь харилцан адилгүй байна.

Түлхүүр үгс: эрсдэл, уламжлалт бус санхүүгийн хэрэгсэл, хөрөнгийн зах зээл

JEL ангилал: G22

АГУУЛГА

ХУРААНГУЙ.....	165
НЭГ. УДИРТГАЛ.....	167
ХОЁР. ДААТГАЛЫН ЭРСДЭЛ ШИЛЖҮҮЛЭХ УЛАМЖЛАЛТ БУС САНХҮҮГИЙН ХЭРЭГСЛИЙН ӨНӨӨГИЙН БАЙДАЛ.....	168
2.1 Олон улсын өнөөгийн байдал.....	168
2.1 Монгол Улсын өнөөгийн байдал.....	176
ГУРАВ. ДААТГАЛЫН ЭРСДЭЛ ШИЛЖҮҮЛЭХ УЛАМЖЛАЛ БУС САНХҮҮГИЙН ХЭРЭГСЛИЙН ЗОХИЦУУЛАЛТ, ОЛОН УЛСЫН ТУРШЛАГА.....	181
3.1 Бүгд Найрамдах Хятад Ард Улс.....	182
3.2 Швейцарын Холбооны Улс.....	184
3.3 Холбооны Бүгд Найрамдах Герман Улс.....	184
3.4 Америкийн Нэгдсэн Улс.....	185
ДӨРӨВ. ДҮГНЭЛТ.....	186
ТАВ. ЭХ СУРВАЛЖ.....	187

ЗУРГИЙН ЖАГСААЛТ

Зураг 1. Олон улсын даатгалын компаниудын эрсдэлийг шилжүүлж буй зураглал.....	168
Зураг 2. ART–г ашиглах шалтгаан, түүний нөлөөлөл.....	169
Зураг 3. Гамшгийн бонд болон бусад даатгалын эрсдэлд суурилсан үнэт цаасны гүйлгээний задаргаа...	170
Зураг 4. Гамшгийн бонд /CAT bond/.....	170
Зураг 5. Sidecar–н процесс.....	172
Зураг 6. Салбарын хохирлын баталгааны жишээ.....	173
Зураг 7. Монгол Улсын даатгалын эрсдэлийг шилжүүлж буй зураглал.....	174
Зураг 8. Зохицуулагч байгууллагын уламжлалт бус хэрэгсэлд тавьдаг шаардлага.....	177
Зураг 9. Тусгай зориулалтын компанийн процесс.....	179
Зураг 10. Давхар даатгалын sidecar зураглал /Монгол Улсад ашиглаж болох загвар/.....	179
Зураг 11. Салбарын хохирлын баталгааны зураглал /Монгол Улсад ашиглаж болох загвар/.....	180
Зураг 12. Зохицуулагч байгууллагын уламжлалт бус хэрэгсэлд тавьдаг шаардлага.....	183

ХҮСНЭГИЙН ЖАГСААЛТ

Хүснэгт 1. Давхар даатгалын sidecar.....	171
Хүснэгт 2. Олон улсад нийтлэг ашиглагддаг 5 уламжлалт бус санхүүгийн хэрэгслийн давуу болон сул тал.....	173
Хүснэгт 3. 2015–2022. II улирлын хураамжийн орлогод эзлэх гадагш шилжүүлсэн болон дотоодын давхар даатгалын хувь.....	175
Хүснэгт 4. Судалсан улсуудын даатгалын компанийн эрсдэл шилжүүлж буй уламжлалт бус санхүүгийн хэрэгсэл.....	178
Хүснэгт 5. Судалсан улсуудын уламжлалт бус санхүүгийн хэрэгсэл ашиглан эрсдэл шилжүүлж буй компаниуд, ашиглаж буй хэрэгсэл.....	181

НЭГ. УДИРТГАЛ

Даатгалын үнэлгээ өндөртэй даатгалын гэрээг дотоодын даатгагчид дангаар хийх боломжгүй нөхцөлд уламжлалт аргаар буюу гадаадын даатгагчаар даатгуулдаг. Олон улсад уламжлалт бус санхүүгийн хэрэгсэл /ART/-ийг ашиглан эрсдэлийг шилжүүлдэг ба энэ нь даатгагч болон давхар даатгагчдад илүү өргөн эх үүсвэрээс хөрөнгө босгох, хөрөнгө оруулалтын багцыг сайжруулах, даатгалын эрсдэлийг тараан байршуулах, даатгалын компаниудын эрсдэл даах чадамжийг нэмэгдүүлэх зэрэг чухал ач холбогдолтой.

Манай улсын давхар даатгалын зах зээл гаднын давхар даатгагчдаас ихээхэн хамааралтай байж, даатгалын хураамж хэлбэрээр их хэмжээний валютын гадагш урсгалыг бий болгосоор байна. Энэ нь нэг талаас дотоодын давхар даатгалын зах зээлийн хөгжил хангалтгүй, нөгөө талаас даатгалын компаниудын эрсдэл хүлээн авах механизм боловсронгуй бус байгаагаас гадагшаа их хэмжээний мөнгөн урсгал бий болж байгааг харуулж байна. Дотоодын давхар даатгалын салбарыг хөгжүүлж чадсанаар гадагш чиглэх валютын урсгалыг зохицуулах, бууруулах, даатгалын зах зээлийн хөгжлийг дэмжих хөшүүрэг гэж харах боломжтой.

Санхүүгийн зохицуулах хороо нь “Алсын хараа-2050” Монгол улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого, “Монгол Улсын Засгийн газрын 2020–2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр” зэрэг бодлогын баримт бичигт тусгагдсаны дагуу “Даатгалын тухай хууль”-ийг шинэчлэн найруулахаар үзэл баримтлал болон хуулийн төслийг боловсруулан, УИХ–д өргөн барихаар ажиллаж байна. Даатгалын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийн 50.1.2 /даатгалын эрсдэл шилжүүлэх уламжлалт бус санхүүгийн хэрэгсэл ашиглан даатгалын эрсдэлийг шилжүүлж болно/, 52.1 /даатгагч нь даатгалын эрсдэлийг шилжүүлэх уламжлалт бус санхүүгийн хэрэгслийг ашиглан даатгалын эрсдэлийг хөрөнгийн зах зээлд гаргаж болно/, 52.2 /52.1–д заасан эрсдэл шилжүүлэх уламжлалт бус санхүүгийн хэрэгслийг ашиглах үйл ажиллагаанд тавигдах шаардлагыг Хороо батална/ гэсэн заалтуудаас үндэслэн олон улсад ямар аргачлалаар даатгалын эрсдэлийг шилжүүлдэг, зохицуулагч байгууллагын зүгээс хэрхэн хянаж зохицуулдаг талаар судлах зорилгоор энэхүү судалгааг хийлээ.

Судалгааны ажлын нэгдүгээр бүлэгт удиртгал, хоёрдугаар бүлэгт даатгалын эрсдэлийг шилжүүлэх уламжлалт бус санхүүгийн хэрэгслийн олон улсын болон Монгол Улсын өнөөгийн байдал, гуравдугаарт бүлэгт Бүгд Найрамдах Хятад Ард Улс, Швейцарын Холбооны Улс, Холбооны Бүгд Найрамдах Герман Улс, Америкийн Нэгдсэн Улсын зохицуулалтын туршлагыг дэлгэрэнгүй судалж санал дүгнэлт хэсгээр дүгнэсэн болно.

ХОЁР. ДААТГАЛЫН ЭРСДЭЛ ШИЛЖҮҮЛЭХ УЛАМЖЛАЛТ БУС САНХҮҮГИЙН ХЭРЭГСЛИЙН ӨНӨӨГИЙН БАЙДАЛ

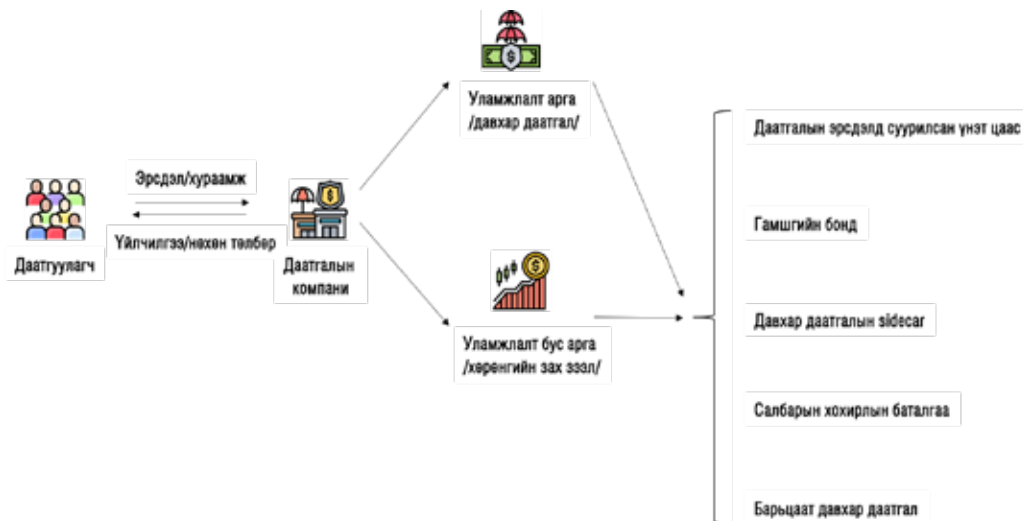
2.1 Олон улсын өнөөгийн байдал

Олон улсад даатгалын компаниуд дараах 2 аргаар эрсдэлээ шилжүүлдэг байна:

1. Уламжлалт арга буюу давхар даатгагчид шилжүүлэх;
2. Уламжлалт бус санхүүгийн хэрэгсэл ашиглан шилжүүлэх.

Хөрөнгийн зах зээлд оролцох замаар дотоодын давхар даатгалын зах зээлийг хөгжүүлэх, гаднын хөрөнгө оруулагчдыг татах нэг арга зам бол эрсдэл шилжүүлэх уламжлалт бус арга механизм буюу Alternative risk transfer /ART/ юм. ART нь эрсдэлд өртсөн зүйлийг уламжлалт даатгал болон давхар даатгалаас бусад арга техникийг ашиглах процесс юм.

Зураг 1. Олон улсын даатгалын компаниудын эрсдэлийг шилжүүлж буй зураглал

Эрсдэл шилжүүлэх уламжлалт бус санхүүгийн хэрэгслийн гол оролцогчид:

- Хөрөнгө оруулагч, арилжааны болон бүх нийтийн банк /universal bank/
- Тэтгэврийн сан, хедж сан
- Даатгалын компани
- Давхар даатгалын компани
- Даатгалын зуучлагч
- Зөвлөх болон менежментийн компани

Эрсдэл шилжүүлэх уламжлалт бус санхүүгийн хэрэгсэл нь 1970–1990 онд үргэлжилсэн даатгалын зах зээлийн уналтын үеэс хөгжиж эхэлсэн. Хар салхи, газар хөдлөлт, олныг хамарсан террорист үйл ажиллагаа зэргээс үүдсэн их хэмжээний хохирол нь эрсдэлийг шилжүүлэх уламжлалт бус хэрэгсэл

үүсэж хөгжих шалтгаан болсон. Байгалийн гамшиг болон их хэмжээний эрсдэлийг санхүүжүүлэх хөрөнгийн эх үүсвэр даатгалын зах зээлд дутмаг байсан учир 1990–д оноос даатгалын эрсдэл шилжүүлэх уламжлалт бус санхүүгийн арга хэрэгслийг ашиглан эрсдэлийг шилжүүлэх замаар шинэ хөрөнгийн эх үүсвэрийг бий болгож эхэлсэн.

ART–н хэрэгслийг хөрөнгийн болон даатгалын зах зээл хооронд нийлүүлэгддэг “давхардсан бүтээгдэхүүн” гэж тодорхойлдог ба даатгалын зах зээлийн хувьд эрсдэл шилжүүлэх уламжлалт бус санхүүгийн арга хэрэгсэл нь хөрөнгийн зах зээлийн үүсмэл бүтээгдэхүүнтэй ижил төстэй гэж үздэг.

Зураг 2. ART–г ашиглах шалтгаан, түүний нөлөөлөл

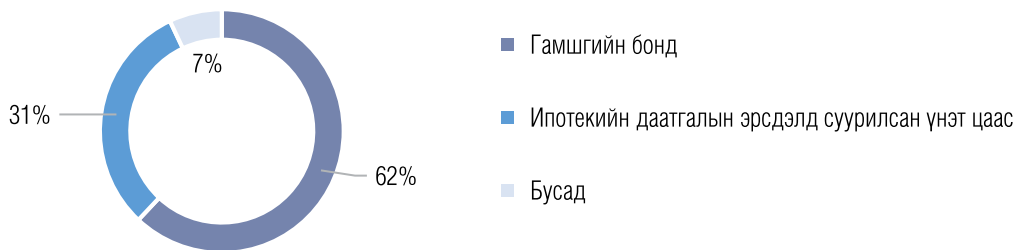

Дэлхийн нийт даатгалын зах зээлийн хөрөнгийн ихэнх хувийг гамшгийн бонд /catastrophe bonds/, Sidecars, салбарын хохирлын баталгаа /industry loss warranty/, барьцаалсан давхар даатгал /collateralized Re/ зэрэг уламжлалт бус хэрэгслийг ашиглан босгосон. Эдгээр нь тусгай зориулалтын давхар даатгалын компани байгуулж, даатгалын эрсдэлд суурилсан үнэт цаас /insurance–linked securities/ буюу бонд, үүсмэл санхүүгийн хэрэгсэл гаргах замаар хөрөнгийн зах зээлээс хөрөнгө босгон, даатгалын эрсдэлийг тархаан байршуулж, даатгалын компаниудын эрсдэл даах чадамжийг нэмэгдүүлэх арга хэрэгслүүд юм. Энгийнээр тайлбарлавал байгалийн гамшигтай ижил бага давтамжтай ч их хэмжээний хохиролтой эрсдэлд зориулан хөрөнгийн зах зээлээс хөрөнгө босгодог. Эрсдэл учраагүй тохиолдолд хөрөнгө оруулагч нь энгийн хөрөнгө оруулалтын өгөөжөөс гадна тухайн эрсдэлд зориулан төлсөн давхар даатгалын хураамжийг ашиг болгон авдаг ба энэхүү хөрөнгө оруулалтын орлого нь татвараас чөлөөлөгдсөн байдаг.

Гамшгийн бонд болон бусад даатгалын уламжлалт бус санхүүгийн хэрэгслийг ашиглан 2020 онд 16.4 тэрбум ам.долларын эрсдэлийг шилжүүлж байсан бол 2021 онд 20.3 тэрбум ам.долларт хүрч, шинэ дээд амжилт тогтоосон.

Гүйлгээний задаргааг харахад үл хөдлөх хөрөнгийн гамшгийн бонд 62.0 хувийг, ипотекийн даатгалын эрсдэлд суурилсан үнэт цаас 31.0 хувийг, үлдсэн 7.0 хувийг бусад даатгалын эрсдэлд суурилсан үнэт цаас эзэлж байна. /Бусад–мэргэжил, амьдрал, нас баралт, хувийн/

Зураг 3. Гамшгийн бонд болон бусад уламжлалт бус санхүүгийн хэрэгслийг ашиглан шилжүүлсэн эрсдэлийн задаргаа

Дэлхийн давхар даатгалын компаниудын хөрөнгөд эзлэх алтернатив хөрөнгө /гамшгийн бонд, барьцаалсан давхар даатгал, давхар даатгалын sidesar, салбарын хохирлын баталгаа/-ийн хувь жил ирэх тусам нэмэгдэж байна.

Зураг 4. Дэлхийн давхар даатгалын компанийн хөрөнгөд алтернатив хөрөнгийн эзлэх хувь /тэрбум ам.доллаароор/

2021 онд ART-г ашиглан /алтернатив хөрөнгө/ 94 тэрбум төгрөгийн санхүүжилтийг босгосон ба энэ нь өнгөрсөн оноос 4.4 хувиар өссөн үзүүлэлт юм. Тус босгосон санхүүжилтийг дэлхийн давхар даатгалын компаниудын хөрөнгөд харьцуулахад 13.9 хувьтай байгаа ба жил ирэх тусам нэмэгдэж байна.

Эрсдэл шилжүүлэх уламжлалт бус санхүүгийн арга хэрэгслийн боломж болон эрсдэлийг судлахад даатгалын компани болон хөрөнгө оруулагчдад буй мэдээллүүд харилцан адилгүй учир өөр өөр боломж, эрсдэл тулгардаг:

Хүснэгт 1. Эрсдэл шилжүүлэх уламжлалт бус санхүүгийн хэрэгсэл ашиглахад тулгардаг боломж болон эрсдэл

	Боломж	Эрсдэл
Даатгалын компанид	<ul style="list-style-type: none"> Гэнэтийн үйл явдлуудаас үүсэн алдагдлаас сэргийлэх Тогтворгүй байдлыг багасгах Орлого тогтворжих Хариуцлага, байгаль орчноос үүдэлтэй томоохон цогц эрсдэлийг шилжүүлэх Кибер эрсдэл, улс төрийн эрсдэл, зах зээлийн эрсдэл, террорист үйлдлээс үүсэх эрсдэл зэрэг олон төрлийн эрсдэлээс хамгаалах Өөрийгөө даатгах боломжтой 	<ul style="list-style-type: none"> Үнэт цаасны эрсдэлийн төрөл, бүтцэд нарийн дүн шинжилгээ хийхдээ техникийн алдаа гарвал их хэмжээний алдагдал хүлээнэ; Мэдээллийн дутмаг байдлаас үүсэх эрсдэл
Хөрөнгө оруулагчдад	<ul style="list-style-type: none"> Хөрөнгө оруулагчдад хар салхи, газар хөдлөлт, тахал зэрэг гамшигт олон төрлийн үйл явдлын талаар таамаглах боломжийг олгодог Эрсдэл учраагүй тохиолдолд өндөр өгөөжтэй Байгалийн гамшгийн магадлал, санхүүгийн хохирлыг тооцоолохын тулд түүхэн болон загварчилсан мэдээллийн томоохон санг ашигладаг. /цаг уур судлаач, газар хөдлөлт судлаач, статистикч гэх мэт мэргэжилтнүүдийг ажиллуулдаг/ 	<ul style="list-style-type: none"> Эрсдэл өндөртэй; Мэдээлэл солилцооны үед үүсэх эрсдэл Гамшиг тохиолдсон үед хөрөнгө оруулсан бүх мөнгөө алдах эрсдэлтэй Буруу, дутуу тооцоолол хийсэн тохиолдолд их хэмжээний хохирол бий болно

Өөрийгөө даатгах: ART–н гамшгийн бус хэрэгслүүдийн хамгийн энгийн арга бол тухайн даатгалын компани өөрөө өөрийгөө даатгах буюу алдагдлаа өөрсдөө бүртгэж, түүнийгээ төлөх системийг бий болгох явдал юм. Энэхүү хэрэгсэл нь эрсдэлийг шилжүүлэхээс илүү хадгалдаг боловч өөрийгөө даатгах нь байгууллагад өөрийн мөнгөн урсгал эсвэл хөрвөх чадвартай хөрөнгөөр төлбөрөө төлдөг тул мөнгөн гүйлгээний үр ашгийг хадгалах боломжийг олгодог. Ингэснээр компаниуд давхар даатгалын компанид төлөх хураамж, бусад шимтгэлийг хэмнэх боломж бий үүсдэг.

Олон улсад хамгийн түгээмэл ашиглагддаг гамшгийн уламжлалт бус санхүүгийн хэрэгслийг судлахад дараах байдалтай байна:

1. Даатгалын эрсдэлд суурилсан үнэт цаас /insurance-linked securities/

Даатгалын эрсдэлд суурилсан үнэт цаасыг даатгалын хохирлын тохиолдлоор үнэлдэг санхүүгийн хэрэгсэл гэж тодорхойлдог. Байгалийн сүйрэл, гэнэтийн эрсдэлтэй холбоотой эрсдэлийг санхүүгийн зах зээлтэй холбодог өвөрмөц санхүүгийн хэрэгсэл.

1990–ээд онд даатгагчдад дэлхийн хөрөнгийн зах зээлийн томоохон нөөцийг ашиглах арга зам бий болсон үед даатгалын эрсдэлд суурилсан үнэт цаасны суурь бий болж, хөгжиж эхэлсэн.

Дэлхийн давхар даатгалын салбар дахь даатгалын эрсдэлд суурилсан үнэт цаасны нийт хэмжээ нь 95 тэрбум ам.доллар ба энэ нь нийт давхар даатгалын боломжит чадавхын 20 орчим хувийг эзэлж байна. 2012–2018 оны үеийг их өсөлтийг жил гэж нэрлэдэг ба тус хугацаанд ДЭСҮЦ нь гамшгийн бондын гол эх үүсвэр болсон.

2. Гамшгийн бонд /catastrophe bond/

Гамшгийн бонд нь даатгалын эрсдэлд суурилсан үнэт цаасны нэг төрөл бөгөөд даатгалын үнэт цаасжуулсан хэлбэр гэж нэрлэгддэг. Гамшгийн бонд нь гамшгийн үед /хар салхи, газар хөдлөлт, гал түймэр, бусад байгалийн гамшиг/ даатгалын компаниудын хөрөнгө босгох зорилго бүхий өндөр өгөөжтэй өрийн хэрэгсэл.

Даатгагчид гамшиг, тэр дундаа байгалийн гамшгийн эрсдэлийг ихэвчлэн давхар даатгагчид шилжүүлдэг. Гамшгийн хохирлын хэмжээ нь даатгалын компанитай байгуулсан гэрээгээр тохиролцсон дүнгээс давсан тохиолдолд давхар даатгагч нь даатгалын компанийн хүлээх эрсдэлээс давсан хэсгийг нөхөн төлдөг.

Зураг 5. Гамшгийн бонд /CAT bond/

Гамшгийн бонд эзэмшигчид нь их хэмжээний эрсдэл үүрч хөрөнгө оруулдаг тул Fitch, Moody's, S&P зэрэг үнэлгээний агентлагууд нь гамшгийн бондыг “Өндөр эрсдэлтэй хөрөнгө оруулалтын хэрэгсэл” гэж үнэлдэг.

3. Давхар даатгалын sidecar /reinsurance sidecar/

Давхар даатгалын sidecar гэдэг нь даатгалын компанитай байгуулсан гэрээнд хөрөнгө оруулалт авахыг хүссэн санхүүгийн байгууллага юм. Sidecar компанийг ихэвчлэн давхар даатгалын компаниуд байгуулдаг ч ердийн даатгалын компаниуд мөн байгуулж болдог.

Байгуулж буй квотын гэрээнд давхар даатгалын компани болон даатгагч нь шимтгэл болон алдагдлын хувийг тодорхой хувиар хуваадаг. Давхар даатгалын sidecar–д оролцдог хөрөнгө оруулагчид андеррайтерийн бодлогод зааснаар хураамж, алдагдлыг хуваана. Ингэхдээ ашиг, алдагдал нь оруулсан хөрөнгө оруулалтай пропорциональ буюу хувь тэнцүүлсэн байдаг.

Давхар даатгалын компани нь эрсдэлийг эрсдэлээс хамгаалах сан, хедж сан зэрэг гуравдагч талын хөрөнгө оруулагчдын дунд түгээх, хуваарилах явцад sidecar компанийг байгуулдаг. Энэ үйл явцаар дамжуулан компани нь бусад даатгалын компаниудад андеррайтерийн бодлогыг тодорхойлох замаар эрсдэлийг тарааж болно. Бодлогыг анх sidecar–г байгуулсан давхар даатгагчийн компани тодорхойлно. Sidecar компани нь даатгагчаас шимтгэл хүлээн авч, нэхэмжлэлийг төлдөг ба нөгөө талдаа хөрөнгө оруулагчид хүү болон ногдол ашгийг хуваарилдаг.

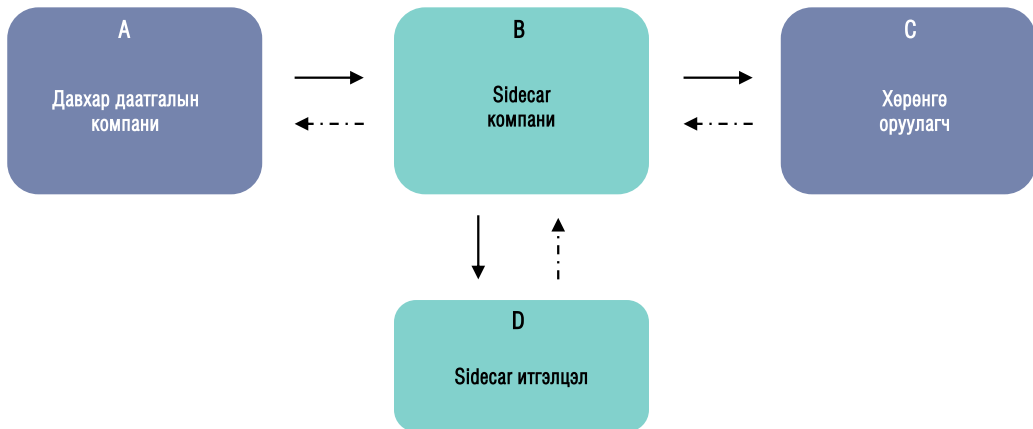
Даатгалын компани нь өндөр өгөөжтэй, богино хугацаатайгаар sidacar компанийг байгуулдаг ба энэ хувийн хөрөнгө оруулагчдын анхаарлыг ихээхэн татдаг. Ихэвчлэн өндөр дүнгээр хөрөнгө босгох тохиолдолд давхар даатгалын sidacar-г байгуулдаг. /АНУ-н дундаж: 5 тэрбум ам. доллар/

Давхар даатгалын sidacar-г ашиглан хөрөнгө босгосон компаниудын дүнг судлахад Swiss Re компани нь хамгийн их буюу 1.1 тэрбум ам.долларын хөрөнгө босгосон байна:

Хүснэгт 2. Давхар даатгалын sidacar

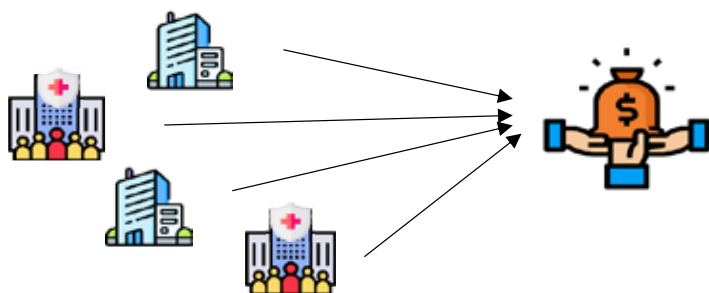
№	Давхар даатгалын sidacar	Даатгалын компанийн нэр	Эрсдэлийг шилжүүлэх уламжлалт бус хэрэгсэл	Дүн
1	Sector Re	Swiss Re	Эд хөрөнгийн гамшгийн эрсдэл	1.1 тэрбум ам.доллар
2	Mt. Logan Re Ltd.	Everest Re	Эд хөрөнгийн гамшгийн эрсдэл	1.03 тэрбум ам.доллар
3	Mt. Logan Re Ltd.	Everest Re	Эд хөрөнгийн гамшгийн давхар даатгал	1.0 тэрбум ам.доллар
4	Mt. Logan Re Ltd.	Everest Re	Эд хөрөнгийн гамшгийн эрсдэл	949 сая ам.доллар
5	Mt. Logan Re Ltd.	Everest Re	Эд хөрөнгийн гамшгийн давхар даатгал	885 сая ам.доллар

Зураг 6. Sidecar-н процесс

4. Салбарын хохирлын баталгаа /industry loss warranty/

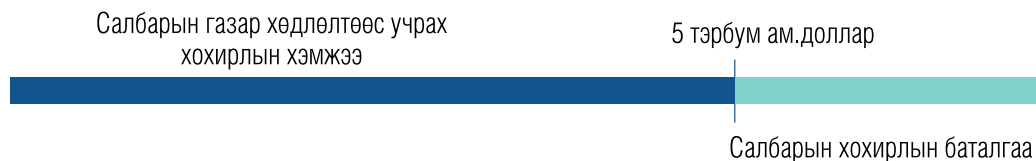
Олон давтагддаг байгалийн аюул, эрсдэлээс хамгаалахын тулд барьцаалсан давхар даатгал болон даатгалын эрсдэлд суурилсан үнэт цаасны сангийн эрсдэлийг хүлээдэг компаниудын түгээмэл ашигладаг уламжлалт бус санхүүгийн хэрэгсэл ба даатгалын болон дериватив гэрээ хэлбэрээр байдаг. Даатгалын салбарын нийт алдагдал нь тогтоосон дээд хэмжээнээс давсан тохиолдолд салбарын хохирлын баталгаанаас авдаг. Босго хэмжээ болон дээд хувь хэмжээг урьдчилан тогтоож, гэрээнд тусгадаг.

Босго хэмжээ болон эрсдэлийн дээд хэмжээг урьдчилан тогтоож, гэрээнд тусгадаг.

Жишээ нь: газар хөдлөлтийн улмаас гарах үйлдвэрт учрах хохирлын дээд хэмжээг 5 тэрбум ам.доллар гэж гэрээнд заасан гэж үзье. Гэтэл хохирлын хэмжээ гэрээнд заагдсан дүнгээс буюу 5 тэрбум ам.доллароос давсан тохиолдолд салбарын хохирлын баталгаанаас гаргаж авна.

Зураг 7. Салбарын хохирлын баталгааны жишээ

Гэрээний заалт нь 2 төрөлтэй байдаг:

1. Нэг удаагийн салбарын хохирлын баталгаа /Нэг удаагийн ILW/– Нэг үйл явдлын салбарын хохирол – эрсдэл тус бүр дээр дээд хэмжээг тогтоосон байдаг/
2. Цогц салбарын хохирлын баталгаа /Цогц ILW/ – Салбарын нийт хохирлын дээд хэмжээг тогтоодог.

Салбарын хохирлын баталгаа буюу ILW нь 1980–аад оны эхэн үед бий болсон ба эрсдэл шилжүүлэх уламжлалт бус хэрэгслийн хамгийн анхны хувилбар гэж нэрлэдэг.

5. Барьцаат давхар даатгал /collateralized reinsurance/

Хөрөнгө оруулагчид, эсвэл гуравдагч этгээдийн хөрөнгөөр бүрэн барьцаалагдсан давхар даатгалын гэрээ эсвэл хөтөлбөрийг хэлдэг. Давхар даатгалын гэрээнээс үүдэн гарч болзошгүй хохирлыг бүрэн нөхөхийн тулд хөрөнгө оруулагчид эсвэл гуравдагч этгээдийн хөрөнгө нийлүүлэгчид барьцаа хөрөнгө тавьдаг. Дүрэмд заасны дагуу:

$$\text{Давхар даатгалын гэрээний дүн} - \text{Хамгаалалтад авсан цэвэр хураамж} = \text{Барьцаа хөрөнгийн дүн}$$

Салбарын хохирлын баталгааны сан, эрсдэлээс хамгаалах сан, тэтгэврийн сан зэрэг нь барьцаат /бүгд барьцаа хөрөнгөөр баталгаажсан/ байдаг.

Давхар даатгалын компани нь дэлхийн өнцөг булан бүрийн эрсдэлийг газарзүйн байршил, эрсдэлийн төрөл, цаг хугацааны хязгаарлалт байхгүйгээр даатгаж, хамгаалдаг.

Барьцаат давхар даатгалын үйл ажиллагаанд оролцсоноор хөрөнгө оруулагчид өгөөж хүртэх боломж бий болно.

Хүснэгт 3. Олон улсад нийтлэг ашиглагддаг 5 уламжлалт бус санхүүгийн хэрэгслийн давуу болон сул тал

№	Уламжлалт бус санхүүгийн хэрэгсэл	Давуу тал	Сул тал
1	Даатгалын эрсдэлд суурилсан үнэт цаас	<ul style="list-style-type: none"> Хөрөнгө оруулагчдад хар салхи, газар хөдлөлт, тахал зэрэг гамшигт олон төрлийн үйл явдлын талаар таамаглах боломжийг олгодог Даатгагчийн эрсдэлийг хөрөнгө оруулагчид шилжүүлдэг Хувиараа хөрөнгө оруулагчдад санал болгодоггүй Эрсдэл учраагүй тохиолдолд бусад хэрэгслүүдээс өндөр хүүтэй Гамшгийн бонд болон гамшгийн бус /нас баралтын түвшин, эмнэлгийн нэхэмжлэлийн зардал/ бондын нийлбэр гэж ойлгож болно 	<ul style="list-style-type: none"> Гамшиг тохиолдсон үед хөрөнгө оруулсан бүх мөнгөө алдах эрсдэлтэй Буруу, дутуу тооцоолол хийсэн тохиолдолд их хэмжээний хохирол бий болно
2	Гамшгийн бонд	<ul style="list-style-type: none"> Гамшгийн бонд 1–5 жил хүртэл хугацаатай ба ихэвчлэн 3 жил орчим байдаг Эрсдэл учраагүй тохиолдолд өндөр өгөөжтэй буюу үндсэн бусад төлбөр+хүүгийн төлбөр+давхар даатгалын хураамжийн ашиг авдаг Байгалийн гамшгийн магадлал, санхүүгийн хохирлыг тооцоолохын тулд түүхэн болон загварчилсан мэдээллийн томоохон санг ашигладаг. /цаг уур судлаач, газар хөдлөлт судлаач, статистикч гэх мэт мэргэжилтнүүдийг ажиллуулдаг/ 	<ul style="list-style-type: none"> Гэрээнд заасан хугацаанд ашиглагдана Эрсдэл ихтэй Гэрээний зардал өндөр Байгалийн гамшиг учраас урьдчилан таамаглахад хэцүү Буруу, дутуу тооцоолол хийсэн тохиолдолд их хэмжээний хохирол бий болно
3	Давхар даатгалын sidecar	<ul style="list-style-type: none"> Ердийн болон давхар даатгалын компаниуд нь томоохон эрсдэл/гамшиг тохиолдсоны дараа давхар даатгагчид эрсдэлээс хамгаалах зорилгоор sidecar компани байгуулдаг Өндөр өгөөжтэй /Forbes: sidecar–н хөрөнгө оруулалтын дундаж өгөөж 30%/ Богино хугацаатай /дунджаар 1–3 жил/ хөрөнгө оруулалт хайж буй хувийн хөрөнгө оруулагчдын анхаарлыг ихээр татдаг Квотын давхар даатгалын гэрээ байгуулдаг Хөрөнгө оруулагчид андеррайтерийн бодлогод зааснаар хураамж, алдагдлыг хуваана. Ингэхдээ ашиг, алдагдал нь оруулсан хөрөнгө оруулалтай пропорциональ буюу хувь тэнцүүлсэн байдаг. Бодлогыг анх sidecar–г байгуулсан давхар даатгагчийн компани тодорхойлно. Байнгын шинэчлэлт, бодлого шаарддаг 	<ul style="list-style-type: none"> Барьцаанд байсан хөрөнгө нь итгэлцэл байгуулагдах үед багаар үнэлэгдэх магадлалтай Sidecar компани нь зөвхөн нэг эрсдэлийг хамарсан, тодорхой хугацаатай байгуулагддаг
4	Салбарын хохирлын баталгаа	<ul style="list-style-type: none"> Гэрээгээр тогтоосон хохирлын дээд хэмжээг давсан дүнг салбарын хохирлын баталгаанаас авдаг Даатгалын компани хоорондын хамтын ажиллагаа сайн Андеррайтерийн зардал бага 	<ul style="list-style-type: none"> Даатгалын компаниудыг нэгтгэж, гэрээ байгуулах процесс удаан Эрсдэл болгон дээр гэрээ байгуулна /хугацаа зарцуулна/

5	Барьцаат давхар даатгал	<ul style="list-style-type: none"> • Давхар даатгалын гэрээнээс үүдэн гарч болзошгүй хохирлыг бүрэн нөхөхийн тулд хөрөнгө оруулагчид эсвэл гуравдагч этгээдийн хөрөнгө нийлүүлэгчид барьцаа хөрөнгө тавьдаг • Сүүлийн үед хурдацтай өсөн нэмэгдэж байгаа • Өртөг өндөр
---	-------------------------	---

2.1 Монгол Улсын өнөөгийн байдал

Даатгалын тухай хуульд зааснаар даатгагч нар өөрийн хүлээж авах эрсдэлээс давсан хэсгийг уламжлалт аргаар буюу давхар даатгалын компанид хэсэгчлэн эсхүл бүрэн шилжүүлж болдог. Даатгалын үнэлгээ ихтэй даатгалын гэрээг дотоодын даатгагчид дангаар хийх боломжгүй нөхцөлд үнэлгээний ихэнх хэсгийг гадны даатгагчаар даатгуулах, давхар даатгагчид шилжүүлэх тохиолдлууд гарсаар байна. Олон улсад даатгалын компаниуд давхар даатгалаас гадна уламжлалт бус санхүүгийн хэрэгслийг ашиглан эрсдэлээ шилжүүлж байгаа бол одоогоор Монгол улсад даатгалын эрсдэл шилжүүлэх уламжлалт бус санхүүгийн хэрэгсэл хөгжөөгүй байна.

Малын индексжүүлсэн даатгал

Малын индексжүүлсэн даатгал тухай хууль нь 2014 оны 6 дугаар сарын 13–ны өдөр батлагдсан ба малын индексжүүлсэн даатгалын үйл ажиллагааны эрх зүйн үндсийг тогтоох, төрөөс тавих хяналт, даатгалын эрсдлийг хуваарилах, нөхөн төлбөр төлөх, малын давхар даатгал, даатгагч болон даатгуулагчийн эрх ашгийг хамгаалахтай холбогдсон харилцааг зохицуулдаг.

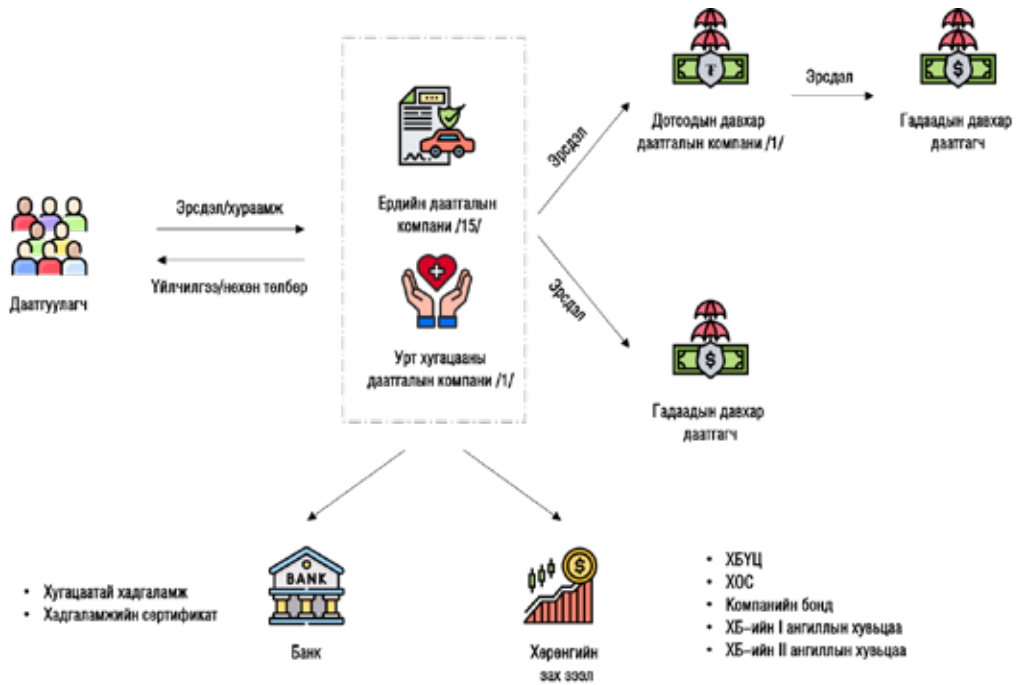
Малын индексжүүлсэн даатгал гэдэг нь тухайн сумын хэмжээнд гарсан малын хорогдлын хувиар босго үзүүлэлт буюу индекс тогтоож, түүнээс давсан хувиар мал хорогдсон тохиолдолд тухайн сумын малаа даатгуулсан даатгуулагчдад нөхөн төлбөр олгодог даатгалын хэлбэр юм. Тус даатгалын бүтээгдэхүүн нь даатгалд малаа даатгуулсан малчид нь байгаль, цаг уурын эрс тэрс нөхцөлөөс үүдэлтэй ихээхэн хэмжээний гамшгийг /ган, зуд/ хохирол багатайгаар даван туулах бодит боломжоор хангагдаж байгаа юм.

Энэхүү даатгалын хэлбэрийг эрсдэл шилжүүлэх уламжлалт бус санхүүгийн хэрэгслийн нэг хэлбэр мөн гэж үзэж байна. Тодруулбал, олон улсад ашиглагддаг санхүүгийн хэрэгсэл болох салбарын хохирлын баталгаатай процесс нь төстэй байгаа юм.

Ялгаа нь малын индексжүүлсэн даатгалын эрсдэлийг хөрөнгийн зах зээлд гаргаж хөрөнгө оруулагчдаас санхүүжилт босгодоггүй. Малын индексжүүлсэн даатгалыг багц болгож, хөрөнгө оруулагчдад санал болгох замаар хөрөнгийн зах зээлд гаргах боломжтой гэж харж байна. Гэрээнд заасан хохирлын хэмжээнээс хэтэрсэн тохиолдолд хөрөнгө оруулагчдын хөрөнгөөр бүрдүүлсэн сан/баталгаанаас малчдад нөхөн төлбөр олгох боломжтой.

Зураг 8. Монгол Улсын даатгалын эрсдэлийг шилжүүлж буй зураглал

Давхар даатгагчаас өөр субъектэд эрсдэлийг шилжүүлэх, эрсдэлийг санхүүжүүлэх хөрөнгийн шинэ эх үүсвэрийг бий болгох буюу даатгалын эрсдэлд суурилсан үнэт цаас, санхүүгийн үүсмэл хэрэгсэл гаргах замаар хөрөнгийн зах зээлээс хөрөнгө босгон, даатгалын эрсдэлийг тархаан байршуулж, даатгалын компаниудын эрсдэл даах чадамжийг нэмэгдүүлэх хэрэгцээ шаардлага бий болсон.

Дээрх шаардлагуудын хүрээнд Санхүүгийн зохицуулах хороо нь Даатгалын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөлд дараах заалтуудыг тусгаад байна.

1. 50.1.2 – “Даатгалын эрсдэл шилжүүлэх уламжлалт бус санхүүгийн хэрэгсэл ашиглан даатгалын эрсдэлийг шилжүүлж болно”;
2. 52.1 – “Даатгагч нь даатгалын эрсдэлийг шилжүүлэх уламжлалт бус санхүүгийн хэрэгслийг ашиглан даатгалын эрсдэлийг хөрөнгийн зах зээлд гаргаж болно”;
3. 52.2 – “52.1–д заасан эрсдэл шилжүүлэх уламжлалт бус санхүүгийн хэрэгслийг ашиглах үйл ажиллагаанд тавигдах шаардлагыг Хороо батална.

Манай улсын давхар даатгалын үйл ажиллагааны талаар дурдвал: 2017–2021 онд буюу сүүлийн 5 жилийн хугацаанд даатгалын компаниудын нийт хураамжийн орлогын 31.7 хувь буюу нийт 308.7 тэрбум төгрөгийг гадагш давхар даатгалын хураамжид шилжүүлсэн бол 2022 оны эхний хагас жилийн байдлаар нийт хураамжийн орлогын 20.5 хувь буюу нийт 25.4 тэрбум төгрөгийг гадагш давхар даатгалын хураамжид шилжүүлсэн. Тус хугацааны хураамжийн орлого, гадагш шилжүүлсэн болон дотоодын давхар даатгалын нийт хураамж, тэдгээрийн эзлэх хувийг тооцоолоход дараах байдалтай байна:

Хүснэгт 4. 2015–2022. II улирлын хураамжийн орлогод эзлэх гадагш шилжүүлсэн болон дотоодын давхар даатгалын хувь

	Ердийн болон урт хугацааны даатгалын хураамж /тэрбум төгрөгөөр/	Гадагш шилжүүлсэн давхар даатгалын хураамжийн зардал /тэрбум төгрөгөөр/	Эзлэх хувь	Дотоодын давхар даатгалын хураамж /тэрбум төгрөгөөр/	Эзлэх хувь	Даатгалын үнэлгээ / дотоодын давхар даатгагчийн/ /тэрбум төгрөгөөр/
	/1/	/2/	/3/=2/:/1/	/4/	/5/=/4/:/2/	/6/
2015	113.9	42.0	36.9%	0.4	1.0%	27.7
2016	112.9	37.2	32.9%	1.6	4.3%	2.1
2017	142.5	45.8	32.1%	1.9	4.1%	55.5
2018	177.0	54.5	30.8%	1.7	3.1%	105.9
2019	196.6	57.3	29.1%	2.1	3.7%	393.9
2020	201.5	66.8	33.2%	3.6	5.4%	2,224.4
2021	243.3	84.4	34.7%	4.2	4.9%	1,334.8
2022.I	50.5	12.2	24.2%	0.9	7.4%	573.2
2022.II	124.3	25.4	20.5%	1.7	6.7%	820.2

Тайлбар: 2022 оны эхний хагас жилийн байдлаар даатгалын компаниуд нийт 124.3 тэрбум төгрөгийн хураамжийн орлоготой ажилласнаас 20.5 хувь буюу 25.4 тэрбум төгрөгийг давхар даатгалын хураамжид зарцуулсан бөгөөд үүний 6.7 хувь буюу 1.7 тэрбум төгрөгийг дотоодын давхар даатгагч болох “Үндэсний давхар даатгал” ХК–д төлсөн.

Тус хугацаанд 820.2 тэрбум төгрөгийн үнэлгээ бүхий даатгалын зүйлийг 1.7 тэрбум төгрөгөөр даатгасан байна.

Дүгнэлт: Жил ирэх тутам давхар даатгагчид төлсөн хураамжийн зардлын хувь нэмэгдэж байгаа ч 8.0 хувиас давахгүй байна.

	Дотоодын давхар даатгалын хураамж /тэрбум төгрөгөөр/	Даатгалын үнэлгээ /дотоодын давхар даатгагчийн/ /тэрбум төгрөгөөр/	Харьцуулалт
2019	2.1	393.9	187.6
2020	3.6	2,224.4	617.9
2021	4.2	1,334.8	317.8
2022.I	0.9	573.2	636.9
2022.II	1.7	820.2	482.5

Гэсэн хэдий ч дотоодын давхар даатгагчийн даатгаж буй зүйлсийн даатгалын үнэлгээ маш өндөр байна. /2022.II – 820.2 тэрбум төгрөгийн үнэлгээ бүхий даатгалын зүйлийг 1.7 тэрбум төгрөгөөр буюу 482.5 дахин бага үнэлгээгээр даатгасан/

Хөрөнгийн зах зээлийн тусгай зориулалтын компани

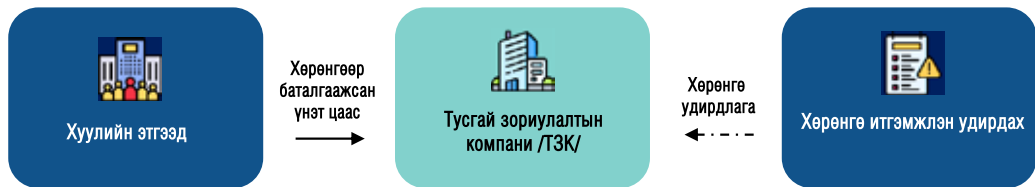
Олон улсад даатгалын эрсдэлийг шилжүүлэхэд түгээмэл ашигладаг даатгалын sidecar нь хөрөнгийн зах зээлийн тусгай зориулалтын компани /ТЗК/-тай төстэй үйл ажиллагаа явуулдаг байна.

Тусгай зориулалттай компани (ТЗК) нь Ипотекийн зээлээр баталгаажсан бонд (ИЗББ) гаргах зориулалтаар байгуулагддаг ба үнэт цаас гаргагч (МИК ОССК)-ийн охин компани юм. ОССК нь хөрөнгөөр баталгаажсан үнэт цаасыг:

- ТЗК-г үүсгэн байгуулах замаар гаргасан “Баталгаат үнэт цаас”
- ОССК болон Банкуудын гаргадаг “Барьцаат үнэт цаас” гэж ангилдаг.

Хөрөнгөөр баталгаажсан үнэт цаас гаргахаас өмнө ТЗК нь Санхүүгийн зохицуулах хорооноос тусгай зөвшөөрөл авч бүртгүүлсэн байх шаардлагатай. Үнэт цаас гаргагч нь Санхүүгийн зохицуулах хорооноос зөвшөөрөл авалгүйгээр өөрийн ТЗК-д хувьцаа шилжүүлэх, зарах, худалдах, барьцаанд тавих эсвэл өөр хэлбэрээр шилжүүлэх боломжгүй.

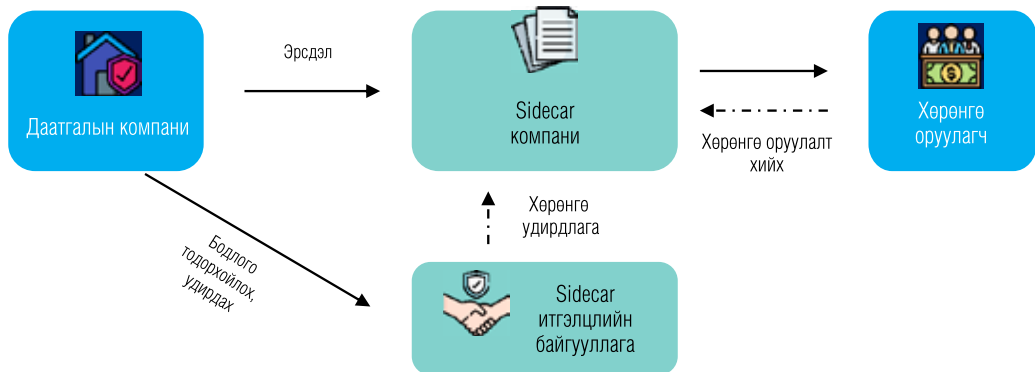
Зураг 9. Тусгай зориулалтын компанийн процесс

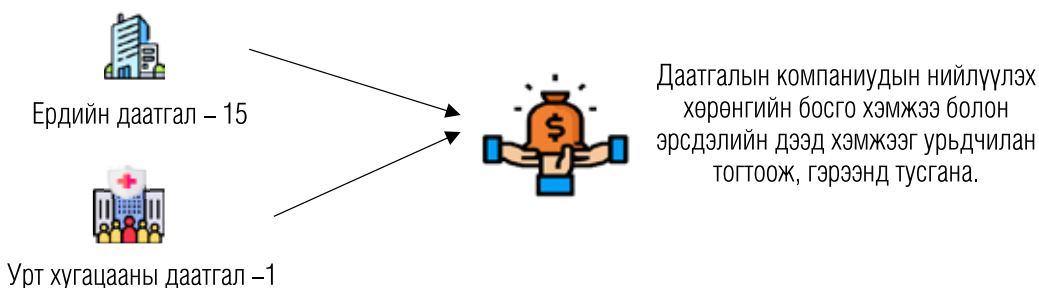
Монгол Улсад тохирох уламжлалт бус санхүүгийн хэрэгсэл

Энэхүү судалгааны ажлын хоёрдугаар бүлэгт олон улсад даатгалын эрсдэлийг шилжүүлэхэд түгээмэл ашигладаг уламжлалт бус санхүүгийн хэрэгслүүдийн талаар судалсан. Тэдгээр 5 уламжлалт бус санхүүгийн хэрэгслээс давхар даатгалын sidecar болон салбарын хохирлын баталгаа гэсэн 2 хэрэгслийг Монгол Улсад тохиромжтой гэж үзэж байна.

Зураг 10. Давхар даатгалын sidecar зураглал /Монгол Улсад ашиглаж болох загвар/

Зураг 11. Салбарын хохирлын баталгааны зураглал /Монгол Улсад ашиглаж болох загвар/

1. Монгол Улсад даатгалын үйл ажиллагаа явуулдаг 15 ердийн даатгалын компани болон урт хугацааны даатгалын компани болох “Нэйшнл лайф” ХХК нь нийлүүлэх хөрөнгийн босго дүн болон эрсдэлийн дээд хэмжээг урьдчилан тогтоож, гэрээ байгуулна.
2. Гэрээнд нэг удаагийн салбарын хохирлын баталгаа эсвэл цогц салбарын хохирлын баталгаа эсэхийг гэрээнд нарийвчлан тодорхойлно.
  - Нэг удаагийн салбарын хохирлын баталгаа – Нэг үйл явдлын салбарын хохирол – эрсдэл тус бүр дээр дээд хэмжээг тогтоосон байдаг /жишээ нь: гал түймэр, газар хөдлөлт гэх мэт/
  - Цогц салбарын хохирлын баталгаа – Салбарын нийт хохирлын дээд хэмжээг тогтоодог. / жишээ нь: салбарын нийт хохирол 100 тэрбум төгрөг гэх мэт/
3. Эрсдэлийн дээд хэмжээг давсан тохиолдолд салбарын хохирлын баталгаанаас нөхөн төлбөр олгоно.

Татварын орчин

Даатгалын sidecar, даатгалын эрсдэлд суурилсан үнэт цаас, гамшгийн бонд зэргийг хөрөнгийн зах зээлд гаргахад татвар их байдаг учир сүүлийн 20 орчим жилийн хугацаанд эрсдэлийг шилжүүлж буй тусгай зориулалтын цаасан дээрх компанийг татваргүй буюу оффшор бүсэд байгуулж байна. / Бермуд, Швейцар, Их Британи, ХБНГУ, Кайманы арлууд, Барбадос, Франц, Ирланд, Швед, Турк ба Кайкосын Арлууд/

Дээрх үйл ажиллагааг зогсоохын тулд 2017 оны татварын шинэчилсэн зохицуулалтаар АНУ-ын зарим мужуудад дараах татварын хөнгөлөлтийн тогтолцоог бий болгон, хэрэгжүүлж байна:

- Уламжлалт бус санхүүгийн хэрэгслийг ашиглан эрсдэлээ шилжүүлж буй даатгалын компанийг аж ахуйн нэгжийн албан татвар болон хувь хүний орлогын албан татвараас хөнгөлөх, чөлөөлөх
- Шаардлагатай тухай бүрд нь даатгалын компанид татварын хөнгөлөлт үзүүлэх

ГУРАВ. ДААТГАЛЫН ЭРСДЭЛ ШИЛЖҮҮЛЭХ УЛАМЖЛАЛ БУС САНХҮҮГИЙН ХЭРЭГСЛИЙН ЗОХИЦУУЛАЛТ, ОЛОН УЛСЫН ТУРШЛАГА

Даатгалын эрсдэл шилжүүлэх уламжлалт бус санхүүгийн хэрэгслийг хэрхэн зохицуулж буй талаар судлахаар дэлхийн давхар даатгалын үйл ажиллагаагаар тэргүүлэгч орнууд болох Бүгд Найрамдах Хятад Ард Улс, Швейцарын Холбооны Улс, Холбооны Бүгд Найрамдах Герман Улс, Америкийн Нэгдсэн Улс гэсэн 4 улсыг судаллаа.

Хүснэгт 5. Судалсан улсуудын уламжлалт бус санхүүгийн хэрэгсэл ашиглан эрсдэл шилжүүлж буй компаниуд, ашиглаж буй хэрэгсэл

№	Улсын нэр	Даатгалын үйл ажиллагаа эрхэлдэг нийт компанийн тоо	Уламжлалт бус санхүүгийн хэрэгслээр эрсдэлээ шилжүүлдэг компаниуд /2021 оны ТОП 50 давхар даатгалын компаниас/	Даатгалын компаниудын эрсдэл шилжүүлж буй уламжлалт бус санхүүгийн хэрэгсэл
1	БНХАУ	2019 он: 235	1. China Re 2. Taiping Reinsurance 3. Qianhai Reinsurance	1. Даатгалын эрсдэлд суурилсан үнэт цаас 2. Гамшгийн бонд 3. Давхар даатгалын sidecar
2	Швейцарын Холбооны Улс	Ердийн – 118 Давхар даатгалын – 24 Бусад – 51	1. Swiss Re 2. Chubb Limited	1. Даатгалын эрсдэлд суурилсан үнэт цаас 2. Гамшгийн бонд 3. Давхар даатгалын sidecar 4. Салбарын хохирлын баталгаа 5. Барьцаат давхар даатгал
3	ХБНГУ	2020 он: 523	1. Munich Re 2. Hannover Re 3. R+V Versicherung AG 4. Deutsche Rueckversicherung 5. DEVK Re	1. Даатгалын эрсдэлд суурилсан үнэт цаас 2. Гамшгийн бонд 3. Давхар даатгалын sidecar
4	АНУ	2021 он: 5,929	1. Berkshire Hathaway 2. Reinsurance Group of America 3. TransRe 4. Pacific Life Corp 5. Liberty Mutual 6. Odyssey Re 7. Markel Corporation 8. W.R. Berkley Corporation 9. Reinsurance Group of America	1. Даатгалын эрсдэлд суурилсан үнэт цаас 2. Гамшгийн бонд 3. Давхар даатгалын sidecar 4. Салбарын хохирлын баталгаа 5. Барьцаат давхар даатгал

Эх сурвалж: А.М. Best

3.1 Бүгд Найрамдах Хятад Ард Улс

БНХАУ–д нийт давхар даатгалын 13 компани үйл ажиллагаа явуулдаг. 2021 оны 7–р сарын 29–ний өдөр Хятадын банк, даатгалын зохицуулах хороо (CBIRC) давхар даатгалын зохицуулалтын тухай заалтуудыг шинэчлэн боловсруулж, нийтэлсэн. Тус шинэчлэлийн үр дүнд давхар даатгалын компаниудад дараах боломж бий болно гэж үзэж байна:

1. Давхар даатгалын бизнесийн дээд түвшний стратегийн удирдлагыг бэхжүүлэх;
2. Давхар даатгалын бизнест тавих хяналтыг нэмэгдүүлэх;
3. Давхар даатгалын гэрээнд тавих зохицуулалтын хяналтыг нэмэгдүүлэх;
4. (Шууд) даатгалын компаниудын бизнесийн удирдлагыг бэхжүүлэх;
5. Давхар даатгалын зуучлагчдын зохицуулалтыг чангатгах;
6. Даатгалын (шууд) зах зээлийн хөгжлийг дэмжих;
7. Одоо байгаа зохицуулалтын бодлоготой зөрчилдсөн заалтуудыг хасах;
8. Мэдээллийг тайлагнах шаардлагыг оновчтой болгох.

БНХАУ–ын даатгал болон давхар даатгалын үйл ажиллагаа эрхэлдэг компаниудыг зохицуулдаг хууль, тогтоомжууд:

1. Даатгалын тухай хууль 2009 /2015 онд шинэчлэн найруулга/;
2. Давхар даатгалын удирдлагын тухай шинэчилсэн найруулга /2021 оны 12 дугаар сарын 01–ний өдрөөс эхлэн мөрдөгдсөн/;
3. 2020 оны Ардын дээд шүүхээс гаргасан даатгалын хуулийг хэрэглэхтэй холбоотой хэд хэдэн асуудлын талаарх шүүхийн тайлбар;
4. Бүх Хятадын Ардын Төлөөлөгчдийн Их Хурлаас гаргасан бусад холбогдох хуулиуд;
5. Хятадын банк, даатгалын зохицуулах хороо болон бусад холбогдох байгууллагаас гаргасан журам, удирдамж.

Даатгалын компани, салбар, зуучлагч, давхар даатгалын компанийг зохицуулснаар:

1. Даатгалын үйл ажиллагааг зохицуулах;
2. Оролцогч талуудын хууль ёсны эрх, ашиг сонирхлыг хамгаалах;
3. Даатгалын салбарын хяналт, удирдлагыг чангатгана;
4. Нийгэм, эдийн засгийн дэг журам, нийтийн эрх ашгийг хамгаалах;
5. Даатгалын салбарын эрүүл хөгжлийг дэмжинэ.

Зохицуулагч байгууллагын давхар даатгалын компанид дараах захиргааны шийтгэлийг ногдуулах эрхтэй:

1. Анхааруулах;
2. Торгох;
3. Хууль бусаар олсон орлогыг хураах;
4. Үйл ажиллагааг хязгаарлах;
5. Шинэ үйл ажиллагаа эхлүүлэхийг хориглох;
6. Заасан хугацаанд зөрчлөө арилгах боломж олгох;

7. Бизнес эрхлэх тусгай зөвшөөрлийг цуцлах;
8. Гадаадад байршилтай салбар, төлөөлөгчийн газрыг татан буулгах;
9. Мэргэшлийн гэрчилгээг хүчингүй болгох;
10. Хууль, захиргааны журамд заасан бусад захиргааны шийтгэл.

Давхар даатгалын эрсдэл шилжүүлэх уламжлалт бус санхүүгийн хэрэгслийг зохицуулагч байгууллагын зүгээс дараах шаардлагыг тавьж, зохицуулж байна:

Зураг 12. Зохицуулагч байгууллагын уламжлалт бус хэрэгсэлд тавьдаг шаардлага

1. БНХАУ-ын даатгалын зах зээлийн зохицуулагч байгууллага болох Хятадын банк, даатгалын зохицуулах хорооноос зөвшөөрөл авах

2. Нээлттэй, шударга, тэгш хандах зарчмыг баримтлах

3. Худалдаа, хөрөнгө оруулалт болон хувь хүний мэдээллийг нууцлах

4. Даатгалын эрсдэлийг шилжүүлэх гэрээг бичгээр байгуулах /гэрээ нь зохицуулагч байгууллагын гаргасан хууль тогтоомжид нийцсэн байх/

5. Компанийн сайн засаглал, тогтолцоотой байх

6. Төлбөрийн чадвар сайтай байх

7. Сүүлийн 2 жилд зохицуулагч байгууллагын зүгээс гаргасан томоохон шийтгэл, зөрчлийн бүртгэлгүй байх

8. Эрсдэлийг шилжүүлэх бодлогыг анх гаргасан газруудад төлөөлөгчтэй байх

9. Хуулийн фирмүүд, нягтлан бодох бүртгэлийн фирмүүд болон бусад мэргэжлийн зөвлөхүүд эрсдэл шилжүүлсэн даатгалын үйл ажиллагаа, үнэ цэнийг дагаж мөрдөх, нууц хадгалах

10. Шилжүүлэгч болон шилжүүлэгчийн төлөөлөн удирдах зөвлөл буюу хувьцаа эзэмшигчдийн нэгдсэн хурлыг батлах

11. Шаардлагатай баримт бичгийг давхар даатгалын компаниас авах

12. Шилжүүлсэн эрсдэлийн тооцоолол, үнэлгээг тогтмол хийдэг байх

3.2 Швейцарын Холбооны Улс

Швейцар улсад нийт давхар даатгалын 25 компани үйл ажиллагаа явуулдаг. Тус улсыг даатгалын болон давхар даатгалын үйл ажиллагаа эрхлэхэд таатай орчинтой гэж тодорхойлдог ба дэлхийн томоохон даатгалын зах зээлийн тоглогчид Швейцарт байрладаг. Даатгалын зах зээлийг Санхүүгийн зах зээлийн хяналтын газар (FINMA) зохицуулж, холбогдох дүрэм журам, хуулийг боловсруулдаг.

Давхар даатгалын компаниудын хураамжийн орлого, хөрөнгийн хэмжээ нь дунджаар 30 орчим хувийн тогтмол өсөлтийг үзүүлдэг ба үүнд даатгалын гэрээний зөв зохицуулалт нөлөөлдөг.

Швейцар улсын давхар даатгалын үйл ажиллагаа нь хоёр үндсэн хууль болон бусад холбогдох захирамжийн дагуу ажилладаг.

1. Холбооны даатгалын хяналтын тухай хууль – Даатгалын болон давхар даатгалын үйл ажиллагаа эрхэлдэг байгууллага, даатгалын зуучлагчдад тавигдах зохицуулалтыг тусгасан байдаг.
2. Холбооны даатгалын гэрээний тухай хууль – Даатгалын гэрээний оролцогч талууд болох даатгагч, даатгуулагчийн хоорондын иргэний эрх зүйн харилцааг зохицуулдаг.

Даатгалын гэрээг тодорхойлох үндсэн нэг элемент бол эрсдэлийг шилжүүлэх явдал юм. Эрсдэл шилжүүлэх гэдэг нь даатгуулагчийн эдийн засгийн үр өгөөжөөр тодорхой аюулаас хамгаалж буй ашиг сонирхлыг даатгуулагчид бий болгохыг хэлнэ.

Даатгалын болон давхар даатгалын гэрээг зах зээлд гаргах, худалдах, эрсдэлийг шилжүүлэх зэрэгт тусгайлсан хязгаарлалт зохицуулалтын байгууллагын зүгээс тусгайлсан зохицуулалт байхгүй. Гагцхүү даатгалын гэрээг заавал байгуулж, эрсдэл шилжүүлэх уламжлалт бус хэрэгсэл, эрсдэлийн дээд хэмжээ зэргийг гэрээнд тусгах шаардлагатай байдаг.

3.3 Холбооны Бүгд Найрамдах Герман Улс

Герман улсад нийт давхар даатгалын 28 компани үйл ажиллагаа явуулдаг. Тус улсын даатгалын зах зээлийг Холбооны санхүүгийн хяналтын газар (BaFin) зохицуулж, тусгай зөвшөөрөл олгодог. Банк, санхүүгийн байгууллагууд болон даатгагчид блокчэйн технологид суурилан бизнесийн үйл ажиллагааны өргөн хүрээг хамарсан, үнэт цаас гаргах, шилжүүлэг хийх, худалдан борлуулах, санхүүжилт татах, хөрөнгө оруулалт хийх зэрэг үйл ажиллагаа явуулж байна.

Герман улсын даатгалын үйл ажиллагаа нь хоёр үндсэн хуулиар зохицуулагддаг:

1. Даатгалын хяналтын тухай хууль – Даатгалын болон давхар даатгалын үйл ажиллагааг голчлон Германы Даатгалын хяналтын тухай хуулиар зохицуулдаг бөгөөд тусгай зөвшөөрөл олгох, хяналт зохицуулалт хийх, даатгалын үйлчилгээ үзүүлэгчдийн хөрвөх чадвар, төлбөрийн чадварт тавигдах шаардлагуудыг тусгасан байдаг. Зохицуулалтын байгууллагын зөвшөөрөлгүйгээр Германд салбар байгуулж, давхар даатгалын бизнес эрхлэхийг хориглодог. Тус хуульд давхар даатгагчтай холбоотой цөөн заалт байдаг.
2. Даатгалын гэрээний тухай хууль – Даатгалын гэрээний оролцогч талууд болох даатгагч, даатгуулагчийн хоорондын иргэний эрх зүйн харилцааг зохицуулдаг. /Давхар даатгалын гэрээ хамаардаггүй/

Давхар даатгалын эрсдэл шилжүүлэхэд хуулиар тогтоосон хязгаарлалт байдаггүй ч даатгалын багцыг хэсэгчлэн эсвэл бүхэлд нь Германы нэг даатгагч эсвэл давхар даатгагчаас нөгөөд

шилжүүлсэн тохиолдолд Германы Даатгалын хяналтын тухай хуулийн 13, 166–р зүйлийн дагуу Холбооны Санхүүгийн Хяналтын Байгууллагаас (BaFin) зөвшөөрөл авахаар заасан байна.

3.4 Америкийн Нэгдсэн Улс

АНУ–ын даатгалын зах зээлийг Даатгалын комиссаруудын үндэсний холбоо /NAIC/ зохицуулдаг. АНУ–ын даатгалын зах зээлд үндэсний болон бус нутгийн хэмжээнд үйл ажиллагаа явуулдаг олон даатгалын компани байдаг учир өрсөлдөөн ихтэй байдаг.

Даатгалын болон давхар даатгалын компани нь хөрөнгө оруулагчийн эрх ашгийг хамгаалахаар дараах баримт бичгийг бүрдүүлэн үйл ажиллагаа эрхэлдэг:

1. Компанийн тусгай зөвшөөрөл
2. Бүтээгдэхүүний зохицуулалт
3. Үйл ажиллагааны дүрэм
4. Даатгагчийн хөрөнгө оруулалтын зохицуулалт
5. Санхүүгийн тайлан
6. Хөрөнгийн шаардлага (НББ–ийн дүрэмд заасан)
7. Эрсдэл болон төлбөрийн чадварын харьцаа
8. Санхүүгийн хяналт, шалгалт

Давхар даатгагчид нь магадлан итгэмжлэлгүйгээр давхар даатгаж болдог ба ингэхдээ өөрсдийн гэсэн оффистой, тус байршил дээрээ тусгай зөвшөөрөл авсан байхыг шаарддаг.

Эрсдэлийг багцын давхар даатгалын гүйлгээгээр дамжуулж болох бөгөөд энэ нь нөхөн төлбөрийн давхар даатгал эсвэл төсөөллийн давхар даатгал гэсэн бүтэцтэй байж болно. Давхар даатгалын эрсдэл шилжүүлэх уламжлалт бус санхүүгийн хэрэгслийн зохицуулалт нь АНУ–ын муж болгонд харилцан адилгүй байдаг ба ихэнхдээ зохицуулагч байгууллагаас зөвшөөрөл авах ёстой байдаг.

АНУ–ын гурван муж (Род Айленд, Оклахома, Вермонт) даатгалын бодлогын үүргийг даатгуулагчийн зөвшөөрөлгүйгээр даатгагчид шилжүүлэхийн тулд албан ёсны зохицуулалт эсвэл шүүхийн зөвшөөрөгдсөн процессыг ашиглан шилжүүлэхийг хууль тогтоомжид тусгасан байдаг.

ДӨРӨВ. ДҮГНЭЛТ

Ерөнхийд нь дүгнэхэд, даатгалын болон хөрөнгийн зах зээл нь нягт уялдаа холбоотойгоор хамтран ажиллаж, зэрэгцэн хөгжсөнөөр улс орны санхүүгийн зах зээлд томоохон эерэг өөрчлөлт, нөлөөллийг авч ирдэг гэж хэлж болно.

Улс орнуудын даатгалын эрсдэл шилжүүлэх уламжлалт бус санхүүгийн хэрэгслийг судлахад даатгалын эрсдэлд суурилсан үнэт цаас, гамшгийн бонд, давхар даатгалын sidecar нь нийтлэг байв. Сүүлийн жилүүдэд олон улс дахь даатгалын үйд ажиллагаа эрхэлдэг байгууллагууд даатгалын эрсдэлээ уламжлалт бус санхүүгийн хэрэгслийг ашиглан, ихэнх тохиолдолд хөрөнгийн зах зээлд гаргаж байна. Судалсан уламжлалт бус хэрэгслүүд нь ихэвчлэн гамшгийн нөхцөл байдлын үед, олон давтамжтай болдог эрсдэл зэрэгт ашиглагддаг байна.

Бүгд Найрамдах Хятад Ард Улс, Швейцарын Холбооны Улс, Холбооны Бүгд Найрамдах Герман Улс, Америкийн Нэгдсэн Улсын давхар даатгалын эрсдэлийг хэрхэн зохицуулж буйг судлахад БНХАУ нь хамгийн нарийн зохицуулалттай буюу бүрдүүлэх баримт бичиг, зохицуулагч байгууллагын үүрэг, давхар даатгалын компанийн баримтлах зарчим зэргийг тодорхойлсон байлаа. АНУ–ын зохицуулалт нь муж тус бүрээс хамааран харилцан адилгүй байсан бол Швейцар болон Герман улсад уламжлалт бус хэрэгслийг зохицуулдаг тусгайлсан зохицуулалт байгаагүй болно.

АНУ–ын тухайд тухайн улсын даатгалын компаниуд нь өндөр татварын улмаас цаасан дээрх тусгай зориулалтын компани байгуулахдаа татваргүй буюу оффшор бүсэд байгуулах тохиолдол олон байна. Иймд тус улсын татварын шинэчилсэн зохицуулалтаар татвараас чөлөөлөх / аж ахуйн нэгжийн албан татвар болон хувь хүний орлогын албан татвараас хөнгөлөх, чөлөөлөх/ тогтолцоог бий болгосон.

Монгол Улсын тухайд эрсдэл шилжүүлэх уламжлалт бус санхүүгийн хэрэгсэл нь хараахан нэвтрээгүй байгаа ч Даатгалын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөлд “Даатгагч нь даатгалын эрсдэлийг шилжүүлэх уламжлалт бус санхүүгийн хэрэгслийг ашиглан даатгалын эрсдэлийг хөрөнгийн зах зээлд гаргаж болно” гэж тусгаж өгснөөр даатгалын компаниуд хөрөнгийн зах зээлээс хөрөнгө босгох, эрсдэлээ тархаан байршуулах боломжтой болсон.

Иймд даатгагчдыг хамтран ажиллах буюу хамтын даатгалыг хөгжүүлэх хүрээнд холбогдох даатгалын компаниудын хамтын ажиллагааг дэмжих, даатгалын эрсдэл шилжүүлэх уламжлалт бус санхүүгийн хэрэгслийн талаар мэдээлэл солилцох, боловсрол олгох зэрэг үйл ажиллагааг эрчимжүүлэх нь зүйтэй гэж үзэж байна.

ТАВ. ЭХ СУРВАЛЖ

1. A.M. Best. “The world's 50 largest reinsurance companies”. 2022
2. Allianz. “5 Alternative Risk Transfer developments to watch in 2020”. 2020
3. Amwins. “Insurance–linked Securities”. 2021
4. Artemis. “What is alternative risk transfer?”
5. Athenia Bongani Sibindi. “The art of alternative risk transfer methods of insurance”. 2021
6. Blake Wolfe. “Back to basics on insurance–linked securities”. 2021
7. Dolgorsuren Ts. “Utilizing Reinsurance Sidecar for Non–Catastrophe Risks in Mongolia”. 2019
8. Greg Niehaus. “Personal Taxes, Cost of Insurer Equity Capital, and the Case of Offshore Hedge Fund Reinsurers”. 2019
9. Guillaume Gorge. “Insurance Risk & reinsurance”. 2016
10. Insurance information institute. “Catastrophe bonds and other insurance–linked securities”. 2022
11. International Association of Insurance Supervisors. “Global insurance market report”. 2022
12. Investopedia. “Reinsurance Sidecar”. 2021
13. Jason Gordon. “What is an Alternative Risk Transfer Market?”. 2021
14. Staff of the Joint Committee on Taxation. “Present law and analysis relating to the tax treatment of reinsurance transactions between affiliated entities”. 2010
15. Miller. “Industry Loss Warranties”. 2019
16. NAIC. “Insurance–Linked Securities”. 2021
17. Practical Law. “Insurance and Reinsurance in China: Overview”. 2022
18. Practical Law. “Insurance and Reinsurance in Germany: Overview”. 2018
19. Practical Law. “Insurance and Reinsurance in Switzerland: overview”. 2020
20. Practical Law. “Insurance and Reinsurance in the United States: overview”. 2021
21. Stephen Crabb & Dessa Miller. “An Introduction to Sidecars”. 2006
22. Steve Evans. “Alternative capital growth to “regain momentum”, reaches \$97bn in 2018: Aon”. 2019
23. OECD. “Risk Transfer Mechanisms: Converging insurance, credit and Capital Markets”
24. Swiss Re Institute. “The Chinese insurance market”. 2020
25. Verisk. “4 Things You Should Know About Reinsurance Sidecars”. 2017
26. Санхүүгийн зохицуулах хороо. “Даатгалын тухай хуулийг шинэчлэн найруулах хэрэгцээ, шаардлагыг урьдчилан тандан судалсан судалгаа”. 2022
27. Санхүүгийн зохицуулах хороо. “Даатгалын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл”. 2022
28. Санхүүгийн зохицуулах хороо. “Даатгалын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийн үзэл баримтлал”. 2022
29. Үндэсний давхар даатгал. “Монгол Улсын давхар даатгалын зах зээл, хууль эрх зүйн зохицуулалтын харьцуулсан судалгаа, санал, зөвлөмж”. 2021